



**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

VII. Vtrum malum culpæ sit maius, quam malum pœnæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

intrinsicè moraliter, & æquivalenter, quatenus aliqui confertur per legitimam auctoritatem libera facultas operandi pro aliquo alio quoad aliquem particulare effectum; quo pacto est voluntarium singulis in communitate contentis, quod est volitum à tota communitate, vel à plerisque, vel à principe communitatis, quoad ea, quæ spectant ad ipsam communitatem. Dictum autem est, voluntates posterorum Adæ dispositione divina, atque adeo cum ratione legitima eum in modum transfusa fuisse in voluntatē Adæ quoad effectum habendi, vel amittendi iustitiam originalem. Ergo peccatum eius est absolute voluntarium respectu posterorum; quia est ipsis voluntarium moraliter, & æquivalenter, ideoque non portant iniquitatem patris tantum, sed suam propriam, dum puniuntur propter peccatum originale; atque idem peccatum ita est commiserationis materia, quatenus contractum voluntate physicè aliena, ut simul sit materia iuste punitionis, & exprobrationis, quatenus contractum voluntate moraliter, & æquivalenter propria.

Art. 2. Vnde singuli posterii comparantur cum Adam quoad prædictum effectum, non sicut purum subiectum receptivum effectus pendens à peccato, sed sicut una substantia rationalis moraliter, & æquivalenter contenta in alia, & agens indivisum, atque inducens effectum per actionem ipsius. Ex quo patet exempla illa linguæ, & manus esse abs re quoad effectum privationis gratiæ, quæ privatio est ultimum completum peccati originalis, & ratione cuius intrinsicè afficiuntur vnumquemque posterorum, atque multiplicis pro multitudine ipsorum dicitur à Concilio Tridentino ubi supra, peccatum originale inesse unicuique proprium; id est intrinsicè afficere vnumquemque, & esse numero distinctum absolute in singulis. Quia videlicet peccatum est formaliter privatio, & privationes numerantur iuxta numerum formarum, quibus privant, in finemque suo modo intrinsicè subiectis, quibus eadem formæ forent intrinsicæ.



QVÆSTIO VII.

Vtrum malum culpæ sit maius, quàm malum pœnæ?



IDEVR malum pœnæ esse maius. 1. Quia malum æternum, & irreparabile est maius, quàm quod tale non est. Pœna autem peccati est æterna, & irreparabilis, iuxta illud Matth. 25. 41.

Discedite à me maledicti in ignem æternum. Peccatum verò transiit cito, iuxta illud Gregorij magni: æternum est quod cruciat; temporale quod delictat. Deinde est auferibile per pœnitentiam, iuxta illud Zachariæ 18. 21. *Si autem impius egerit pœnitentiam, &c. vita vivet.* Ergo malum pœnæ est maius, quàm malum culpæ.

2. Sicut illud est melius, propter quod habendum queritur aliud; ita illud est deterius, propter quod vitandum vitatur aliud, iuxta illud vulgare ex Philosopho: propter quod vnumquodque tale, & illud magis. Peccatum autem vitatur, ne incidatur in pœnam peccati; atque in hunc finem minatur Deus pœnas peccatorum. Quarum videlicet malum inquit maiorem horrorem, quàm malum culpæ. Quod ipsum attestatur iterum excessus mali in pœna.

3. Finis prævalet mediis à toto genere. Sicut autem gloria, quæ habet rationem præmij, est finis, ad quem pervenitur per bona opera, ita amissio gloriæ,

quæ habet rationem pœnæ, est finis, ad quem perduntur peccata. Ergo sicut gloria est maius bonum, quàm bona opera; ita amissio gloriæ, seu pœna damni est maius malum, quàm peccata. Nempe utrobique sistitur ultimum in gloria, & amissione gloriæ, tanquam in fine; idque cum proportionem omnino simili præmij, & pœnæ.

4. Illud est maius malum, quod opponitur maiori bono, & magis separat à summo bono; pœna autem peccati separat summè à summo bono; est enim ipsa formalis separatio à summo bono, ut liquet ex sententia iusti iudicis nuper memorata, *Discedite à me.* Vnde etiam patet, pœnam peccati opponi formaliter summo bono, quia per se ipsam formaliter est privatio ultimi finis. Peccatum verò solum habet rationem causæ, & medij respectu separationis formalis à summo bono, nec consistit in privatione ultimi finis, sed in privatione, & defectu solius ordinis debiti ad ultimum finem. Patet autem maius bonum esse ultimum finem, quàm ordinem ad ultimum finem; atque ideo malum pœnæ esse maius, quod privat ordine debito ad ultimum finem; & similiter separare magis à summo bono ipsam formalem separationem ab illo, quàm causam, & medium inductivum huius separationis.

5. Deterius est, quod privat potentia ad actum, quàm quod privat solo actu. Hac enim de causa, cecitas est maius malum, quàm tenebræ; & abscissio pedum, quàm ligamen; & sic de aliis. Et ratio est, quia privatio potentie includit in se privationem actus, non vero è conuerso. Pœna autem peccati privat potentia ad actus bonos. Quia in pœnam peccati, subtrahuntur dona gratiæ, quæ sunt principium bonarum operationum. At peccatum privat sola operatione bona. Quia essentialiter consistit in privatione rectitudinis actualis debiti.

6. Plus habet de ratione mali, quod nemo vellet, & nemini placere potest, quàm quod placere potest, & plures volunt. Sicut enim appetibilitas est mensura boni, ita inappetibilitas est mensura mali. Peccare autem plures volunt. Est enim de conceptu peccati, ut non nisi à volente fiat; & quidquid est volitum, placet volenti. At pœnam nemo vellet, & omnibus displicet. Est enim de eius conceptu, ut aduersetur appetitui patientis.

7. Malum essentialiter præsupponens aliud malum est maius, quàm quod præsupponitur. Quia essentialiter est additamentum mali, & constituens maiorem mali cumulum. Pœna autem essentialiter præsupponit culpam. Ergo essentialiter est maius malum, quàm culpa seorsum sumpta. Nec obstat pœnam esse malum præcontentum in peccato, tanquam in causa; atque de ratione causæ esse, ut sit prior, quàm effectus. Hoc enim est verum de causa, & effectum per se, non verò de effectum secuto per accidens. Quia effectus per accidens, tam bonus, quàm malus potest superare suam causam; ut patet in inuentione thesauri secuta ex effossione sepulchri; & in occisione impingentis ad lapidem, superueniente interim inimico. Pœna autem peccati est effectus per accidens, yppote minimè intentus à peccante.

8. Malum culpæ sæpe est occasio boni operis, conuersionis ad Deum, & salutis æternæ; idque eò magis, quò peccatum est maius. Vnde optare, & precari licuit Psalmistæ, Ps. 82. 17. *Imple facies eorum ignominia; & querent nomen tuum Domine:* id est, permittite cadere in magna peccata, quibus confusi conuertantur ad te, & saluentur. In quem sensum vtiens hoc testimonio Augustinus lib. 14. de Ciuit. cap. 13. ad finem. *Audeo, ait, dicere, superbis vtile esse cadere in aliquod manifestum peccatum, ut sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant.* Inest igitur peccatis aliquid

utilitatis, & bonitatis appetibilis honestè, quatenus emendabilia sunt, & sunt occasiones humilitationis, & conversionis ad Deum. Pœnæ autem peccati, saltern nulla huiusmodi utilitas, ac bonitas convenit, ut patet, sed est purum malum, ideoque est maius malum, quàm peccatum.

9. Si peccatum consideretur secundum se præcisè, & rursus pœna aeterna secundum se præcisè, maior est ineligibilitas pœnæ, quàm peccati. Si enim separantur per possibile, vel impossibile, maior vis nocendi apparet in pœna aeterna, quàm in peccato, tum quia ea pœna est quadam necessitas, infinitorum prope modum peccatorum per totam aeternitatem, tum quia eadem pœna privatur formaliter, & immediatè ultimo fine, ut possidendo æternum, qui est bonum eligibilius quolibet alio bono. Neutrum autem horum convenit peccato secundum se præcisè considerato, & seiuncto à pœna. Manifestum verò est quod est ineligibilis, & formaliter oppositum magis eligibili, esse deterius.

Art. 1. Resp. Inter ea, quæ privant inæqualibus bonis, illud est maius malum, quod privatur maiori bono. Quia eo ipso nocet magis. Quapropter est maius malum pœna damni, quàm pœna sensus. Quia pœna sensus privatur bono corporis, & animæ, præcisè quatenus est sensitiva. At pœna damni privatur bono animæ quatenus rationalis est. Quod bonum est præstantius, quia est bonum subiecti nobilioris, & quatenus nobilius est. Inter ea verò, quæ privant eodem bono, sed secundum diversas rationes, illud est similiter maius malum, quod privatur bono secundum eam rationem, secundum quam habet plus bonitatis. Quia ratio maioris bonitatis comparatur cum ratione bonitatis minoris in eadem re; sicut comparatur bonum maius cum bono minori. Quia de causa charitas præeminet spei: quia, cum utraque versetur circa summum bonum, charitas fertur in illud, quatenus est bonum sibi ipsi. Spes verò, quatenus est bonum respectu sperantis: atque summum bonum habet maiorem incomparabiliter rationem bonitatis respectu sui, quàm habeat, siue secundum se præcisè, siue etiam, ut coniunctum cum reliquis omnibus bonis, respectu creaturæ.

Art. 2. Peccatum autem privatur summo bono, quatenus est bonum sibi ipsi. Quia peccatum lethale opponitur charitati, & auertit à Deo per contemptum bonitatis eius, ut est in se, præfertque illi sic considerato bonitatem creatam, in quam fertur, tanquam ad ultimum finem. Nec enim peccator coheret suum solum bonum, suamque felicitatem contentam in summo bono, sed etiam ipsum summum bonum, maiestatemque divinam tota sua bonitate, ac dignitate allicientem, ac obligantem ad oppositum, atque ad prælationem contrariam sui præ omnibus aliis. At pœna privatur summo bono præcisè, quatenus est bonum creaturæ. Quia pœna aeterna opponitur spei, non tanquam contemptiva, quod pertinet ad vitium, sed tanquam impeditiva, & ablativa boni sperati, quod pertinet ad iustitiam punitionis. Hoc nimirum cruciat damnatos, quod non fruuntur summo bono, id est privantur eodem quatenus est bonum ipsorum, cum perseverant in contemptu, & odio eiusdem, quatenus est bonum sibi ipsi. Ergo peccatum est maius malum, quàm pœna peccati, & non solum, quàm pœna sensus, sed etiam, quàm pœna damni, & quàm utraque simul sumpta.

Art. 3. Idem ulterius manifestatur à posteriori. Quia malo culpæ homo redditur simpliciter malus, non verò malo pœnæ. Non enim ideo est malus, quia punitur, sed ideo punitur, quia est malus, iuxta illud Dionysij superius expositum: *Puniri non est malum, sed esse pœna dignum*. Et ratio est, quia per id unumquodque redditur malum, per quod redditur ineptum ad

suum finem. Homo autem per solum peccatum redditur ineptus ad suum finem. Omnia enim præcedentia ad peccatum, accipit à Deo, ut per ea possit pervenire ad suum finem, & quæ naturaliter consequuntur ad peccatum non dant, sed præsupponunt eam ineptitudinem. Atque specialiter pœna peccati non est ineptitudo ad finem, sed formaliter est privatio ipsius finis negati à Deo, quia invenit hominem iam non aptum ad illum. Per solum igitur peccatum, & non per pœnam peccati redditur homo simpliciter malus. Manifestum autem est illud esse deterius, quo aliquid redditur simpliciter malum, quàm id per quod non redditur tale.

Artic. 4. Confirmatur. Quia Deus non est auctor peccati, nec potest illud velle; pœna verò peccati existit auctore Deo, & est volita à Deo ex suppositione peccati. Cuius ratio est. Quia peccatum est essentialiter prælativum creaturæ respectu Dei, ideoque est contemptivum Dei, cui repugnat dignitas contemptus, & essentialiter inest dignitas contraria gloriæ, & honoris appetitui super omnia; ideoque est essentialiter indignum, & contra rectam rationem, ut contemnat, & postponatur cuiquam alij. Patet verò Deum nihil indignum, & repugnans rectæ rationi agere, aut velle posse. Quia alias posset reddi contemptibilis, cum talis necessariò sit, qui agit, aut vult indigna, & repugnantia rectæ rationi.

Art. 5. At pœna infligitur homini est solum contemptiva ipsius hominis, ut pote existens infra dignitatem eius secundum se, & nihil repugnans dignitati Dei, imò eam asserens punitione contemptoris. Neque verò repugnat, ut homo decidat à sua dignitate, cum per peccatum incidat in indignitatem contrariam; ideoque est laudabile, & conforme rectæ rationi, ut supposito peccato tractetur viliter, utque privetur summo bono ipsius summi boni improbus contemptor. Potest igitur Deus ex ea suppositione hoc tantum malum illi velle, ac infligere. Potest igitur Deus esse auctor, & intentor pœnæ, non verò peccati. Patet autem id esse deterius, cuius auctor esse, & quod velle, Deus non potest ex suppositione alicuius, quàm id, quod velle, & cuius auctor esse idem potest ex suppositione prioris. Quia quod est magis alienum à Deo, qui est ipsa essentia bonitatis, est procul dubio deterius. Eodem recidit, peccatum essentialiter esse ineligibile honestè, pœnam verò etiam æternam esse eligibilem honestè ex suppositione peccati lethalis, atque id esse deterius, quod est ineligibilis secundum rectam rationem, propter magnitudinem mali sibi convenientem intrinsecè.

Art. 6. Confirmatur rursus. Quia Deus minatur pœnas, antequam fiant peccata, ne ea fiant, iuxta illud Iob. 19. 29. *Fugite à facie gladij, quoniam ultor iniquitatum gladius est*. Et postquam facta sunt peccata, infligit easdem pœnas in bonum spirituale ipsius puniti, vel aliorum. Quare utroque modo pœna habet rationem remedij, vel præservativi, vel compensativi respectu mali: quod est in peccato, & quatenus nocet peccatori. Nequit autem sapienter adhiberi malum maius ad præcauendum, vel compensandum malum minus ipsius patientis, quatenus malum eius est, sed è converso malum minus adhibetur adversus vim maioris mali: sicut sapiens medicus præcidit manum, ne pereat brachium, & brachium, ne pereat corpus. Ergo pœna est minus malum, quàm peccatum. Imò pœna habet rationem boni ex suppositione peccati, cum peccatum ex nulla suppositione sit bonum.

Art. 7. Confirmatur denique. Quia maxima bonitas agentis rationalis peccabilis non consistit in actu primo, seu in virtute agendi, quæ dicitur prima, sed in operatione, quæ dicitur perfectio secunda. Cuius oppositum accidit in agente necessario. Homo enim, vel

vel Angelus, non est simpliciter bonus præcisè, quia potest operari bene. Si enim nihilominus operetur malè, erit malus. Est igitur simpliciter bonus, quia bene operatur. Equus è conuerso, vel cultellus, tamen nunquam aut currat, aut scindat, aut ex accidenti vtrumque fiat malè, est nihilominus bonus simpliciter, dummodo insit virtus actiua sufficiens ad currendum bene. Ratio discriminis est. Quia agens liberum peccabile habet determinationem, & proximam idoneitatem positivam ad suum finem per suam operationem, & non ante illam: Reliqua verò agentia habent id ipsum per actum primum proximum bene operandi intrinsecum sibi. Bonitas autem simpliciter cuiusque rei consistit in determinatione, & idoneitate proxima intrinseca ad suum finem.

Art. 8. Iam verò illud censetur pessimum, quod maximè opponitur optimo. Cum ergo peccatum consistat in operatione mala, quæ formaliter, & directè, atque adeo maximè omnium opponitur operationi optimæ, quæ est operatio charitatis, atque pœna è conuerso consistat in passione, & iam reperit corruptam operationem bonam, solumque proinde superaddat priuationem perfectionis primæ, patet peccatum esse maius malum, quàm pœnam peccati. Quæ est sententia D. Thomæ, aliorumque deinde communis evidentibus rationibus, vt ipse merito pronunciat, ostensa ab eodem q. 1. de malo a. 5. necnon 1. p. q. 48. art. 6.

Art. 1. ad 1. Aternitas pœnæ pendet ab aternitate culpæ. Ideo enim qui addicuntur igni aeterno in pœnam, prius declarantur maledicti ob culpam, futuri vtrique aternum maledicti, & abominabiles, sicut sunt aternum puniendi. Licet enim peccatum quoad aternitatem, & bonitatem suam physicam, qua delectat, breuiter transeat, quòd solum respicit intentio Gregorij: quoad malitiam tamen moralem, & auersionem à Deo, quatenus demeritoriam, sub qua ratione dicitur, & est reatus pœnæ actiue sumptus, manet in aternis legibus Dei, vt iam iterum dictum est supra ex Augustino 1. 6. contra Iulianum cap. 8. ad finem, dum non remittitur à Deo.

Art. 2. Nempe causa demeritoria operatur media cognitione, & voluntate iudicis; sicut causa finalis operatur media cognitione, & voluntate efficientis. Vnde vtrique sufficit, si ibi adsit, tamen in se intrinsecè non adsit, vt vi, & causalitate sua inducant altera pœnam, altera media. Quapropter pœna tunc redditur inenitabilis, cum culpa redditur irremissibilis, nec vllus amplius superest locus pœnitentiæ salutari. Et è contra, dum peccatum est auferibile per pœnitentiam, est etiam euitabilis absolute pœna peccati. Ex hoc igitur capite durationis, & permanentiæ nulla est inter vtrumque differentia. Et aliunde est differentia excessiua ex parte peccati, quòd malitia, & vis demeritoria eius, est causa pœnæ, necnon durationis totius, tam sui, quàm ipsius pœnæ, nec Deus est alterutrius durationis causa, nisi præcisè tanquam non remouens prohibens; id est, nolens inducere gratiam, & gloriam propter indignitatem peccatoris ad vtramque, quæ indignitas auferretur inductis gratia, & gloria, aut etiam sola gratia.

Ad 2. Illud malum est maius, quod boni odere magis, non quod mali. Quia soli boni sequuntur rectam rationem, quæ est vera regula bonitatis, & malitiæ. Boni autem magis odere malum culpæ, quàm malum pœnæ; tamen mali magis oderint pœnam, quàm culpam, vt tradit Augustinus 1. 3. de Ciuit. cap. 2. initio. Boni enim fugiunt peccatum propter suam malitiam, pœnam vero, quæ in priuatione gratiæ, & gloriæ principaliter consistit, fugiunt principaliter, quia ea priuatio est origo peccandi de nouo. At mali fugiunt peccatum propter pœnam sensus, quæ est minus mala, quàm pœna damni; quia sunt dediti

sensibilibus, ideoque apprehendunt magis, quod pertinet ad sensum. Vnde est illud Horatij: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ; oderunt peccare boni virtutis amore.*

Ad 3. Pœna habet rationem finis ordine causalitatis, & naturæ, seu secundum successionem executionis, quatenus causalitas peccati sistit in pœna tanquam in suo vltimo effectu. Non tamen habet rationem finis primò, ac principaliter mouentis intentionem operantis. Quia pœna est omnino præter intentionem peccantis, nec est conformis intentioni diuinæ absoluta, ac antecedenti; per quam videlicet potius proponitur, vt vitetur simul cum peccato. Voluntate verò consequenti intenditur à Deo non propter se, sed propter emendationem, & propter gloriam ipsius Dei, ac Beatorum, quæ inde resultat in mentibus eorum. Finis autem præualens mediis non is est, qui qualitercumque est extremum, & vltimum in aliqua serie, sed quod simul est primum, ac præcipuum in intentione.

Ad 4. Tam pœna, quàm culpa priuat formaliter, & immediatè summo bono. Sed pœna priuat illo, quatenus est bonum hominis, & terminat spem, ac fruitionem eius. Culpa verò priuat eodem; quatenus est bonum sibi ipsi, & terminat charitatem. Hæc autem secunda priuatio est deterior, vt dictum est. Quare culpa non ideo dicitur priuare ordine ad finem vltimum, quia non priuat immediatè ipso etiam fine, sed quia est pura deordinatio; cum pœna potius reordinet hominem per eum ordinem, cuius est capax ex suppositione peccati. Ordinatur enim, vel ad emendationem peccantis, aut aliorum, vel ad glorificationem iustitiæ Dei. Ex quo vltius apparet maior malitia culpæ. Quia, vt dicit Augustinus c. 36, & 37. de natura boni, & alibi sæpe, malum consistit in priuatione ordinis, eaque præualet in pura deordinatione.

Ad 5. In primis peccatum priuat immediatè in genere causæ formalis non solum operatione bona, sed etiam gratia, quæ est principium vitæ, & operationum spiritualium, vt dicitur quæst. 9. Deinde pœna peccati ita priuat actu primo bene operandi, vt præsupponat iam inductam priuationem bonæ operationis, id est bonitatis longè maioris, vt liquet ex postrema superiori confirmatione. Denique pœnalis priuatio actus primi oritur, tanquam ex causâ sua adæquata, ex anteriori priuatione actus secundi identificata cum peccato, & continetur in ipsa, tanquam minus in maiori, iuxta genus suum. Ex quibus omnibus apparet priuationem pœnalem non rectè comparari cæcitæ, ac abscissioni quoad intentum obiectionis.

Ad 6. Malum culpæ, & malum pœnæ sunt mutuo inseparabilia, & neutrum potest esse volitum ab aliquo directè, & formaliter voluntate antecedenti, indirectè verò vtrumque est volitum indiuisim à volente alterutrum absolute, & determinatè eadem antecedenti voluntate. Quod verò homines nequam maiori odio fugiant à pœna, quàm à culpa, & malitiam peccati secundum se ita contemnant, vt videatur placere ipsis etiam formaliter, ac directè, nihil probat. Quia non est iudicandum de gradu bonitatis, & malitiæ rerum iuxta existimationem malorum, sicut nec de saporibus indicatur iuxta existimationem ægroti, sed iuxta existimationem sani. Boni autem maiori odio fugiunt, & horrent magis malitiam, ac deformitatem culpæ, quàm pœnæ, quod caput est, pœna est volita à Deo ex suppositione peccati. Peccatum verò ipsum, ex nulla suppositione potest esse volitum ab eodem, atque voluntas Dei est prima regula boni, & mali.

Ad 7. Transeat malum superadditum esse maius, quàm præsuppositum, quando posterius non continetur in priori, tanquam in causâ sua sufficienti, ex se præcisè

præcise ad inferendum ipsum, atque inferente necessarium, quantum est ex se; Negatur tamen id esse verum, quando prius est contentium posterioris modo dicto. Quia tunc tota æstimatione, totaque iusta detestatio vtriusque mali reuocatur in primum. Malum autem culpæ est causa præcontentiua, & illatua totius mali pœnæ, atque hæc illi adiungitur, non tanquam purum additamentum; sed tanquam effectus necessarius, & licet non sit iuxta intentionem peccantis, est tamen iuxta intentionem Dei, vt causæ suæ etiam particularis, nec superat efficaciam intrinsecam peccati. Neutrum autem horum apparet in exemplis obiectionis, aut in aliis effectibus purè per accidens respectu suæ causæ particularis.

Art. 1. Ad 8. Peccatum non aliter potest inducere actum bonum, & salutem æternam, quam per odium destructiuum ipsius. Quod sanè nullam arguit bonitatem in peccato, sed tantum in eo propter quod, & à quo odio habetur, sicut maxima ægritudo sanabilis ab optimo medico, & optima medicina destruuntibus illam arguit bonitatem in iis, non verò in ipsa ægritudine. Cuius exempli opportunitas apparet ex verbis Augustini cap. 10. de corrept. & gratia: *Scitit Deus magis ad suam omnipotentissimam bonitatem pertinere etiam de malis benefacere, quam mala esse non sinere.* Sed est appositius quod idem dicit tract. 110. in Ioan. sub finem. *Quale est, ideo se velle laudari, quia vitio suo tam derestabiliter egrotavit, vt non possit aliter, quam medici morte sanari? Non est hoc nostrorum gloria meritorum, sed medicina morborum.*

Art. 2. Distinguenda itaque est cum D. Thoma q. 3. de malo art. 1. ad 13. duplex occasio, alia data, alia accepta. Occasio data est, quæ confert ex se: Accepta quæ nihil confert ex se ad effectum, qui consequitur. Prior occasio est bona, vel mala, amabilis, vel odibilis, iuxta naturam effectus, respectu cuius illi conuenit esse talem occasionem. Posterior verò occasio nequaquam ita æstimatur, sed magis è conuerso. Lex namque Dei, gratia diuinæ vocationis, bona opera cuiusque, & exempla Sanctorum, atque ipsa Christi Domini existentia, & opera sæpe fuerunt, & sunt occasio accepta peccati obdurationis, superbix, iræ, & persecutionis, & nihilominus sunt bona, nec sunt honestè odibilia villo pacto. Quia scilicet sunt occasio data bonorum oppositorum. Similiter peccata cuiusque propria, & mala exempla aliorum sæpe sunt occasio accepta humilitatis, conversionis ad Deum, & salutis æternæ, & nihilominus sunt intrinsecè mala, & displicentia Deo, nec sunt honestè amabilia, & desiderabilia villo pacto, siue absolutè, siue conditionatè. Quia scilicet sunt occasio data malorum oppositorum, eaque sola inducunt ex sua natura.

Art. 3. Quapropter credendum nequaquam est David postulasse, vt ij, pro quibus orabat, inducerentur in peccata, præsertim cum iam supponantur inducti in illa, quandoquidem supponuntur non quærentes, & contemnentes nomen Domini. Solum igitur optauit, vt peccata eorum vsque adeò ipsis, aliisque innotescerent, vt præmoniti hac confusione, quæ ex suppositione peccati est bona, in se, & ad Deum conuerterentur. Id nimirum est impleri faciem eorum ignominia; cum ipsum peccare manus potius, & ipsam animæ substantiam impleat ignominia. Certè Augustinus toto illo capite supponit, & pluribus præfert ante periodum notatam in obiectione, primos homines, de quorum peccato agit, iam fuisse malos antequam prodirent in actionem exteriorem contrariam legi. Et deinde addit malum internū exteriùs propalatum peperisse confusionem, quæ tandem salutaris fuit.

Art. 4. Tota igitur utilitas manifesti peccati, respectu superbiorum, reuegetur ex mente Augustini, non in substantiam, & malitiam peccati, sed in cir-

cumstantiam, quam exprimit, manifesti. At pœna peccati, non ex sola circumstantia superaddita, aut solum tanquam occasio accepta, sed vt occasio data, & ex sua natura iuuat per se ad effectus salutes. Est igitur hinc etiam minus malum in ipsa, quàm in culpa. Iam de quibusdam, circa hæc, traxis ex scientia Dei conditionata, nihil hic expedire dicere. Dicitur clarius, & oportunus in loco. Summa doctrinæ eò ipectabit, ne suppositio consequens æquiuocetur cum suppositione antecedenti.

Art. 1. Ad 9. Tam peccatum lethale, & veniale, quàm pœna æterna sunt intrinsecè ineligibilia absolutè. Sed pœna æterna est eligibilis à Deo ex suppositione peccati lethalis, cum nullum peccatum sit eligibile ex vlla suppositione absolutè possibili. Quare nulla est difficultas in comparatione obiectionis, si non fiat suppositio impossibilis. Supposito autem per impossibile peccato lethali commisso, & perueniente tantum ad tempus non solum actualiter, sed etiam habitualiter; æternum nihilominus peruenire pœnam peccati, sequitur absolutè vtrique pars contradictionis, iuxta illud, *ex impossibili sequitur quodlibet.* Quia ex vna parte peccatum lethale est maius malum, quàm eius pœna, vt demonstrant rationes superius propositæ: Ex alia parte quodvis malum æternum est maius quouis malo temporali. Quia illud facit infelicem, hoc non facit.

Art. 2. Quæ etiam de causa pœna peccati lethalis est malum absolutè maius, quàm peccatum veniale. Quia licet hoc sit intrinsecè ineligibile pro omni euentu, est tamen malum temporale; pœna verò peccati lethalis est æterna; nec est eligibilis, vel à Deo, vel ab homine ex suppositione solius peccati venialis, estque magis, seu maiori timore, & odio fugienda, quàm ipsum veniale peccatum; tametsi neutrum sit eligibile absolutè, aut comparatione alterius. Non quidem absolutè, quia vtrumque est intrinsecè malum absolutè, sed neque comparatione alterius, quia neutrum potest iuuare ad vitandum alterum, idque pertinet ad essentiam vtriusque. Quæ sunt ex se manifesta.

Art. 3. Quod si in hypothesi impossibili, quæ posita est de peccato lethali permanente solum ad tempus, & de eius pœna, manente nihilominus æternum termini hypothesi retineantur fideliter, dicendum erit pœnam esse deterioiorem, minusque eligibile. Quia dum supponitur peccatum non manere nisi ad tempus, eo ipso supponitur remitti, & deleri intra aliquod tempus, atque ideo illi succedere gratiā sanctificantem. Peccatum autem, vt iam remissum, & compensatum per gratiam, id est per bonum, vt minimum æquale toti malo, quod est in peccato, patet non esse tam malum, tanque ineligibile, quàm mala est, atque ineligibilis pœna æterna. Verum istiusmodi comparationes ex hypothesi impossibili nullius prorsus utilitatis sunt per se, & valent magis ad implicandum intellectum, quàm ad eundem instruendum de iusta rerum æstimabilitate, ac dignitate amoris, & odij. Visum porro est opportunum, quæstionem istam in hoc loco interponere, vt manifestata magnitudine malitiæ peccati, magis deinde elucescat bonitas gratiæ, cuius vis ad excludendum peccatum examinanda immediate succedit.